

Obsah

Předmluva				5
Obsah				7
ÚVODNÍ ČÁST				17
1. Základní údaje o Českém jazykovém atlase				17
1.1. Přímý terénní výzkum				17
1.2. Síť zkoumaných lokalit				17
1.3. Výzkumný program				18
1.4. Konfrontace tří jazykových vrstev				18
2. Seznam zkoumaných obcí				19
2.1. Venkovské lokality				19
I. Podkladová mapa sítě zkoumaných bodů				s. 21
II. Pomocná orientační mapa				s. 23
2.2. Městské lokality				24
2.3. Nemapované zahraniční lokality				25
3. Uspořádání komentářů a map				27
3.1. Struktura pátého svazku				27
3.2. Formy jazykových map				27
3.3. Uspořádání mapových položek				27
4. Grafická stránka jazykových map				28
4.1. Grafické prostředky syntetizujícího zobrazení				28
4.2. Legenda				28
4.3. Grafické prostředky v části věnované syntaxi				28
5. Komentáře				29
5.1. Struktura komentářů a záhlaví				29
5.2. Soupis zachycených podob				29
5.3. Vymezení sledovaného jevu a výsledky výzkumu				30
5.4. Jazykovězeměpisná situace				30
5.5. Paralelní doklady z literatury				30
5.6. Doklady ze zahraničních obcí				31
5.7. Odkazy na jazykové atlasy				32
5.8. Doplnění kartograficky neřešenou položkou				32
6. Pravidelné regionální obměny PRO				33
6.1. Seznam vokalických a konsonantických jevů				34
6.2. Abecední seznam podtržených hlásek				35
6.3. Soupis izoglos na mapách				36
PRO mapa A				s. 37
PRO mapa B				s. 39
PRO mapa C				s. 41
PRO mapa D				s. 43
PRO mapa E a F				s. 45
KOMENTÁŘE A MAPY				47
Vysvětlivky k jazykovým mapám				49
HLÁSKOSLOVÍ	50	2	a) jezevec – mapa s. 53	51
SAMOHLÁSKY	50		b) jestřáb jař, jasan	
Přehlásky	50	3	a) jetel – mapa s. 55	52
Změna 'a (> ě) > e	50		b) ječmen	
1 a) kaše – mapa s. 53	51		c) těžší	
b) pekaře gen. sg.			přeslice, přeslička	

4	a) večerět – <i>mapa s. 55</i>	54	35	soused – <i>mapa s. 101</i>	99
	b) házet večeřel		36	úroda – <i>mapa s. 103</i>	100
5	a) kůzle – <i>mapa s. 57</i>	54	Změna au > ou > ó	100	
	b) mě akuz.		37	auto – <i>mapa s. 103</i>	100
Změna ‘á > ie > í (i)	56	Změna aj > ej (> é > í)	102		
6	smát se – <i>mapa s. 59</i>	56	38	dávej <i>imp.</i> – <i>mapa s. 105</i>	102
	smál se			nerozlej <i>imp.</i> , vejce	
7	hřát – <i>mapa s. 61</i>	58	39	nej(hlubší) – <i>mapa s. 105</i>	104
8	sít – <i>mapa s. 63</i>	60	40	a) hajný – <i>mapa s. 107</i>	104
9	housátko – <i>mapa s. 59</i>	60		b) kraj	
	kuřat		41	lavice	
10	zapřáhnout – <i>mapa s. 65</i>	62	42	lišej – <i>mapa s. 109</i>	106
11	třást – <i>mapa s. 66</i>	64		obyčejný – <i>mapa s. 109</i>	108
	vzít, začít, zapnout			nejsi	
12	nosí 3. pl. – <i>mapa s. 67</i>	64	Úženi é > í	108	
13	více – <i>mapa s. 67</i>	68	43	mléko – <i>mapa s. 111</i>	110
14	zábst – <i>mapa s. 69</i>	68		talíř	
15	stavení – <i>mapa s. 71</i>	70	44	a) zelí – <i>mapa s. 111</i>	110
	zelí, obecní			b) obilí	
Změna ‘u > i, ‘ú > í	70			c) uhlí	
16	a) plíce – <i>mapa s. 71</i>	72	45	dobré <i>nom. sg.</i> – <i>mapa s. 113</i>	112
	b) litovat		Změna e, ě > i	112	
17	a) libový – <i>mapa s. 73</i>	72	46	a) vědět – <i>mapa s. 113</i>	114
	b) líšeň			b) netopýr	
18	a) klíčka – <i>mapa s. 73</i>	74		c) housenka	
	b) klíč			d) komoře <i>dat. sg.</i>	
19	a) břicho – <i>mapa s. 75</i>	74		že, ještě	
	b) cizí		Změna y > e, ě	115	
	kožich		47	kočky <i>nom. pl.</i> – <i>mapa s. 117</i>	115
20	košile – <i>mapa s. 75</i>	76		vy–	
21	a) noži <i>dat. sg.</i> – <i>mapa s. 77</i>	78	48	syn – <i>mapa s. 117</i>	116
	b) poli <i>dat. sg.</i>		49	sekyra – <i>mapa s. 119</i>	116
	c) zloději <i>dat. sg.</i>		Změna i > e, ě	118	
22	a) kaši/ji <i>akuz. sg.</i> – <i>mapa s. 77</i>	78	50	a) laciný – <i>mapa s. 119</i>	118
	b) krví <i>instr. sg.</i>			b) silný	
	c) volají			zima	
Diftongizace, monoftongizace	79	51	a) široký – <i>mapa s. 121</i>	120	
Změna ý > ej > é (> í)	79		b) čistý		
23	dobry – <i>mapa s. 81</i>	80	c) život		
	výbava		širší		
Změna í > ej > é (> í)	82	52	a) při – <i>mapa s. 121</i>	122	
24	a) lízat – <i>mapa s. 83</i>	82		b) křivý	
	b) rohlík			namířit	
	lístek		53	a) malina – <i>mapa s. 125</i>	123
25	a) jelítko – <i>mapa s. 83</i>	84		b) list	
	b) kolík			lípa	
	králík, knoflík, líčit, líto, střízlík		Změna u > o, ě	123	
26	cítit – <i>mapa s. 85</i>	86	54	nesu – <i>mapa s. 125</i>	124
27	cícha – <i>mapa s. 87</i>	86	55	a) kus – <i>mapa s. 127</i>	124
28	vozik – <i>mapa s. 89</i>	88		b) suk	
29	zítra – <i>mapa s. 91</i>	88		dubu, uhlí	
30	cizí – <i>mapa s. 93</i>	90	56	mluvit – <i>mapa s. 127</i>	126
31	lesík – <i>mapa s. 94</i>	92	57	budu – <i>mapa s. 129</i>	126
	nosí 3. sg.		58	kupuju – <i>mapa s. 129</i>	128
32	síto – <i>mapa s. 95</i>	92	59	holub – <i>mapa s. 131</i>	128
	sítka		Změna e > a, é > á	130	
33	košík – <i>mapa s. 97</i>	96	60	a) čep – <i>mapa s. 131</i>	130
	zašívát, počítat			b) čelo	
34	a) šípek – <i>mapa s. 97</i>	98		c) kačer	
	b) kříž		61	a) jehly <i>nom. pl.</i> – <i>mapa s. 133</i>	132
	kouří se			b) žebro	
Změna ú > ou > ó (> ú), změna ó > uo > ů > ou	98			c) kuželka	

62	a) sršeň – <i>mapa s. 133</i>	132	Změna a > e	161	
	b) řešeto		83	a) bahno – <i>mapa s. 163</i>	161
63	a) vřes – <i>mapa s. 135</i>	134		b) zahrada	
	b) hřeblo			c) talíř	
	c) hřebelec		Vyrovňávání střídnic za jery	162	
	d) kořen		84	lno <i>gen. sg.</i> – <i>mapa s. 165</i>	162
64	a) úterý – <i>mapa s. 135</i>	136		<i>krve, ovec</i>	
	b) lupének		85	keře <i>gen. sg.</i> – <i>mapa s. 165</i>	164
	c) houser		86	česnek – <i>mapa s. 167</i>	164
Vývoj skupin tort, tolt		136	87	švec <i>nom. sg.</i> / ševce <i>gen. sg.</i> – <i>mapa s. 167</i>	166
65	brázda – <i>mapa s. 137</i>	138	88	a) tkadlec – <i>mapa s. 169</i>	166
66	a) bláto – <i>mapa s. 137</i>	138		b) tkalce <i>gen. sg.</i>	
	b) chlap		89	uschl – <i>mapa s. 169</i>	168
Vývoj nosovek		139	90	a) nehet – <i>mapa s. 171</i>	168
67	a) nesu – <i>mapa s. 143</i>	139		b) stéblo	
	b) maso			c) krtek	
	c) nesou		Uchování staršího i, í	170	
	d) vázat		91	píchat – <i>mapa s. 173</i>	170
	<i>pět</i>		92	a) hřbet – <i>mapa s. 173</i>	172
Dispalatalizace		140		b) pohřbetník	
68	a) seno – <i>mapa s. 143</i>	140		c) řve	
	b) sestra		Hlásky l, r	172	
	c) nebudete		Realizace l	172	
Změna á > o		142	93	vůl – <i>mapa s. 175</i>	174
69	dobrá – <i>mapa s. 143</i>	142	l sonans	174	
	<i>volal</i>		94	tlustý – <i>mapa s. 175</i>	176
Změny oN, eN > uN, yN		144	95	žlutý – <i>mapa s. 177</i>	176
70	a) strom – <i>mapa s. 143</i>	144		<i>člunek</i>	
	b) jelen		96	hluboký – <i>mapa s. 177</i>	178
	<i>zvon</i>			<i>klubko</i>	
Změna o > u		144	97	a) plno – <i>mapa s. 181</i>	179
71	a) pozor – <i>mapa s. 145</i>	144		b) slzy	
	b) skoč <i>imp.</i>			c) klábík	
Změna e > i		146		d) slp	
72	a) soused – <i>mapa s. 145</i>	146		<i>jedl, úmysl</i>	
	b) pohřeb		r sonans	180	
Redukce i, y (í, ý)		147	98	a) hrneček – <i>mapa s. 181</i>	182
73	mlynář – <i>mapa s. 149</i>	148		b) skrz	
74	a) silnice – <i>mapa s. 150</i>	148		<i>krk, vrba, krve gen. sg., chrpa</i>	
	b) obilí		99	a) nárt – <i>mapa s. 183</i>	184
75	zedník – <i>mapa s. 151</i>	152		b) (po)vichr	
76	a) obecní – <i>mapa s. 153</i>	154		c) švagr	
	b) obrácený		100	a) ohřínat – <i>mapa s. 183</i>	184
77	tkanička – <i>mapa s. 153</i>	154		b) tlní	
78	a) pšenice – <i>mapa s. 155</i>	156	Zvratná redukce	186	
	b) sednice		101	a) čiperný – <i>mapa s. 185</i>	186
	c) studnice			b) berla	
79	a) sekanina – <i>mapa s. 157</i>	156	102	a) sýr – <i>mapa s. 185</i>	186
	b) míšenina			b) sekyrka	
	c) panímáma			c) pokrývadlo	
	<i>cuchanina, drchanina</i>		Vývoj skupení čř, šř, žř	188	
80	a) zajíce <i>gen. sg.</i> – <i>mapa s. 157</i>	158	103	vyštěrbená (kosa) <i>mapa s. 187</i>	188
	b) krajíce <i>gen. sg.</i>		104	a) štěrk – <i>mapa s. 187</i>	188
				b) žerd'	
81	a) svačina – <i>mapa s. 159</i>	158	Kvantita	189	
	b) žito		Staré kvantitativní změny	189	
	c) čtení		Změny v základu slov	189	
	d) stolička		<i>Dloužení</i>	189	
Změna o > e		160	105	a) kraj – <i>mapa s. 191</i>	190
82	a) čočka – <i>mapa s. 163</i>	161		b) splav	
	b) domů		106	pata – <i>mapa s. 191</i>	190
	c) sotva				

107	fara – mapa s. 193	192	147	a) léto – mapa s. 237	238
108	a) vrata – mapa s. 193	192		b) v létě	
	b) vrat		148	léta <i>nom. pl.</i> – mapa s. 239	238
	c) mraky		149	jméno – mapa s. 239	240
109	a) čas <i>gen. pl.</i> – mapa s. 195	194	150	pero – mapa s. 241	240
	b) otav		151	síla – mapa s. 241	242
	c) kuřat		152	lípa – mapa s. 243	242
110	a) pěna – mapa s. 195	196	153	hříva – mapa s. 243	244
	b) řepa		154	hrouda – mapa s. 245	244
	c) řeka		155	koule – mapa s. 245	244
111	a) déšť – mapa s. 201	197	156	a) strouha – mapa s. 247	246
	b) deště <i>gen. sg.</i>			b) moucha	
	c) krev		157	a) dát – mapa s. 249	248
112	večer – mapa s. 199	198		b) být	
113	slina – mapa s. 201	198		c) plít	
114	zima – mapa s. 203	200		<i>jíst</i>	
115	v zimě – mapa s. 203	202	158	žít – mapa s. 249	250
116	kniha – mapa s. 205	202	159	nést – mapa s. 251	250
117	mistr – mapa s. 205	202		<i>vést</i>	
118	pivo – mapa s. 207	204	160	růst – mapa s. 251	252
119	roh – mapa s. 207	206		Změny v základu odvozených slov	253
120	roj – mapa s. 209	206		<i>Substantiva</i>	253
121	koš – mapa s. 209	208	161	krupka – mapa s. 255	253
122	lůj – mapa s. 211	208	162	lávka – mapa s. 255	254
123	a) chvoj – mapa s. 211	208	163	a) písnička – mapa s. 257	254
	b) oj			b) kaplička	
	c) lože			<i>kuželka</i>	
124	a) kosa – mapa s. 213	210	164	schůdek – mapa s. 257	256
	b) vosa		165	můstek – mapa s. 259	256
125	a) bota – mapa s. 213	212	166	žaludek – mapa s. 259	258
	b) kos		167	kázání – mapa s. 261	258
126	a) pluh – mapa s. 215	214		<i>mazání</i>	
	b) duha		<i>Adjektiva</i>		260
127	a) huba – mapa s. 215	214	168	děravý – mapa s. 261	260
	b) houba		169	paví – mapa s. 263	262
128	dýchat – mapa s. 217	216	170	a) nerad – mapa s. 263	264
129	a) ryba – mapa s. 217	218		b) nerada	
	b) tchyně		<i>Slovesa</i>		264
<i>Krácení</i>		218	171	tloustnout – mapa s. 265	264
130	a) mák – mapa s. 221	218	172	vychladnout – mapa s. 265	266
	b) mákem		173	utíkat – mapa s. 267	268
131	a) hrách – mapa s. 221	219	174	namířit – mapa s. 267	268
	b) hrachu <i>gen. sg.</i>		Změna kvantity v předponách		269
132	a) pláč – mapa s. 223	220	175	a) podzim – mapa s. 271	269
	b) pláče <i>gen. sg.</i>			b) rozvora	
	c) kámen		176	zůstat – mapa s. 271	270
133	skála – mapa s. 223	222	Změna kvantity v příponách		272
134	a) žába – mapa s. 225	222	177	a) výměnkář – mapa s. 273	272
	b) jáma			b) hrobař	
	c) hrábě			c) miškář	
135	sáně – mapa s. 225	224	178	a) stolař – mapa s. 273	274
136	kláda – mapa s. 227	224		b) potykač	
137	vrána – mapa s. 227	226	179	a) copan – mapa s. 275	276
138	a) sláma – mapa s. 229	226		b) potkan	
	b) slámou			c) krocán	
139	a) kráva – mapa s. 229	228	180	a) vlašťovka – mapa s. 275	276
	b) krávou			b) ledůvka	
140	bláto – mapa s. 231	230	<i>Novější kvantitativní změny</i>		277
141	sádlo – mapa s. 231	230	<i>Dloužení</i>		277
142	a) sníh – mapa s. 233	232	181	zloděj – mapa s. 279	278
	b) sněhu <i>gen. sg.</i>		182	bolení – mapa s. 279	278
143	vítr – mapa s. 233	232			
144	bříza – mapa s. 235	234			
145	křída – mapa s. 235	236			
146	víko – mapa s. 237	236			
	<i>síto, lýko</i>				

183	a) datel – mapa s. 281	280	215	a) humno – mapa s. 315	316
	b) kozel			b) kdo	
	c) uzel			Záměna g, k	316
184	a) kačer – mapa s. 281	280	216	a) brigáda – mapa s. 317	318
	b) houser			b) guláš	
	c) lucerka			c) guma	
	d) ještěrka		217	a) cikán – mapa s. 317	318
185	a) dcera – mapa s. 283	282		b) trakař	
	b) tele			<i>cikorka</i>	
186	a) peří – mapa s. 283	282	218	a) kořalka – mapa s. 321	319
	b) dveře			b) gatě	
	c) večere		219	a) muzika – mapa s. 321	319
187	a) věří – mapa s. 285	284		b) koulovat se	
	b) měří			c) krejcar	
188	a) běží – mapa s. 285	284	220	a) inkoust – mapa s. 323	320
	b) sedí			b) kaval	
189	a) libové – mapa s. 287	286		c) cukr	
	b) klidit		Změna r' > ř		322
	c) lidi		221	a) ořech – mapa s. 325	322
190	a) strniště – mapa s. 287	286		b) pořád	
	b) sednice			c) pařez	
	c) vesnice			d) pekařský	
	d) hrabice			<i>dvířka</i>	
191	a) kluci – mapa s. 289	288	222	a) hořejší – mapa s. 326	324
	b) hosti			b) udeřit se	
	<i>všichni</i>			c) hore	
192	a) kuře – mapa s. 289	288	Palatální, palatalizované,		
	b) struna		asibilované souhlásky		324
	c) nudle		223	a) zima – mapa s. 327	328
193	stojí – mapa s. 291	290		b) těsto	
194	honí – mapa s. 291	292		c) budete	
195	shoří – mapa s. 293	292		<i>skupiny s'c', z'dz'</i>	
196	bolí – mapa s. 293	294	224	a) sestra – mapa s. 327	329
197	stůj imp. – mapa s. 295	294		b) sedět	
198	neboj se imp. – mapa s. 295	296		c) sedni si imp.	
199	pokoj – mapa s. 297	296		<i>myslet</i>	
200	motor – mapa s. 297	298	225	a) neděle – mapa s. 331	330
201	sodovka – mapa s. 299	298		b) nemocný	
Krácení		300	226	a) hanba – mapa s. 331	330
202	peníze – mapa s. 303	301		b) svatba	
203	zabíjet – mapa s. 303	302		c) prosba	
204	rybník – mapa s. 305	302	Vývoj měkkých retnic		332
205	říkat – mapa s. 305	302	227	a) bič – mapa s. 333	332
206	vím – mapa s. 307	304		b) pes	
207	a) (o) mém – mapa s. 307	304		c) běžet	
	b) (s) mým		228	a) věděl – mapa s. 333	334
	c) (s) ní			b) věž	
208	stůl – mapa s. 309	306	229	město – mapa s. 337	335
209	kůň – mapa s. 309	308	230	a) vadnout – mapa s. 337	335
210	hnůj – mapa s. 311	308		b) patro	
	<i>tvůj</i>		231	pata – mapa s. 339	336
211	můra – mapa s. 311	310		<i>rozum'a</i>	
212	a) sousedů – mapa s. 313	310	232	hříbatům – mapa s. 339	338
	b) kuřatům		Změna b', p', m' > d, t, n		338
213	a) husám – mapa s. 313	312	Depalatalizace		338
	b) kozách		233	a) loňský – mapa s. 341	338
	c) volám I. sg.			b) sánky	
	d) kravami		234	a) pouť – mapa s. 341	340
SOUHLÁSKY		314		b) paměť	
Změna dz > z		314		c) zeď	
214	a) zasazený – mapa s. 315	314	235	a) kost – mapa s. 343	342
	b) cizí			b) nit	
	<i>sklízet, chodívat; zavazet; meze</i>			c) déšť	
Změna g > h		316			

236	a) ječmen – <i>mapa s. 343</i>	342	Vsouvání souhlásek	378	
	b) týden		265	ponrava – <i>mapa s. 381</i>	380
	c) zeť		266	a) zralý – <i>mapa s. 383</i>	380
				b) zrovna	
				<i>zřídlo</i>	
	Protetické a hiátové hlásky	344	267	sežrat – <i>mapa s. 385</i>	382
	h, j	344	268	škubat – <i>mapa s. 385</i>	384
	<i>Před samohláskami</i>	344	Změny v místě artikulace	384	
237	a) uzel – <i>mapa s. 345</i>	344	Změna šč > šf	384	
	b) udidlo		269	ještě – <i>mapa s. 387</i>	384
	<i>úvar, ušák, úhrabky, úborek</i>			<i>Štěpána</i>	
238	a) uhlí – <i>mapa s. 345</i>	346	Změna šč > šf > chč	386	
	b) umřel		270	šťestí – <i>mapa s. 387</i>	386
239	a) úzký – <i>mapa s. 347</i>	346		<i>podnesčata</i>	
	b) u (předložka)		Změna ždž > žď	386	
240	a) ulice – <i>mapa s. 347</i>	348	Změna sc > chc, chc > sc		
	b) úmysl		271	chcípnout – <i>mapa s. 389</i>	386
	c) úvrať		272	a) chcát – <i>mapa s. 389</i>	388
241	udit – <i>mapa s. 349</i>	348		b) chtít	
242	ofěra – <i>mapa s. 350</i>	352	Změny st > sf, sf > sc', st > št	388	
243	oringle – <i>mapa s. 351</i>	352	273	a) kost – <i>mapa s. 391</i>	388
244	Adam – <i>mapa s. 353</i>	354		b) masopustní	
245	apatyka – <i>mapa s. 353</i>	354	Zánik a přisouvání souhlásek	390	
246	almara – <i>mapa s. 355</i>	356	Změna hř > ř	390	
	<i>akorát</i>		274	hřeben – <i>mapa s. 393</i>	390
247	arest – <i>mapa s. 357</i>	356		<i>hřeblo, hřebelec</i>	
248	jeptiška – <i>mapa s. 359</i>	358	275	hřiva – <i>mapa s. 393</i>	392
	<i>Eva</i>			<i>hřibě</i>	
249	jiný – <i>mapa s. 361</i>	358	276	hřát – <i>mapa s. 395</i>	392
250	jídlo – <i>mapa s. 362</i>	360		<i>hřích, pohřeb</i>	
251	jiskra – <i>mapa s. 363</i>	360	277	hřib – <i>mapa s. 395</i>	394
	<i>jít</i>		Změny stř > tř, stř > kř, skř > kř	394	
252	jitrnice – <i>mapa s. 365</i>	364	278	a) střída – <i>mapa s. 397</i>	394
253	jíva – <i>mapa s. 367</i>	366		b) střecha	
254	a) ještě – <i>mapa s. 361</i>	366	279	a) střevo – <i>mapa s. 399</i>	396
	b) jenom			b) střílet	
	<i>Před souhláskami</i>	368		c) sestřenice	
255	nit – <i>mapa s. 369</i>	368		<i>stříbrný</i>	
256	nízký – <i>mapa s. 369</i>	368	280	a) třešně – <i>mapa s. 399</i>	398
257	a) řemen – <i>mapa s. 371</i>	368		b) přeslička	
	b) řešeto			<i>střízlík</i>	
	c) řehtá		281	střapec – <i>mapa s. 401</i>	398
	d) ryzec		282	skřivan – <i>mapa s. 401</i>	400
v, ů		370	Změna sk > šk	400	
258	a) okno – <i>mapa s. 371</i>	370	283	tříška – <i>mapa s. 403</i>	400
	b) ovoce – <i>mapa s. 373</i>	370		<i>skřídlice, škraň</i>	
	<i>obec</i>		284	a) deska – <i>mapa s. 403</i>	402
	<i>Epentetické j</i>	372		b) skála	
259	a) teď – <i>mapa s. 373</i>	372	Znělé koncové souhlásky	404	
	b) paměť		285	soused – <i>mapa s. 405</i>	404
260	a) ležet – <i>mapa s. 373</i>	374	Asimilace	404	
	b) devět		Regresivní asimilace	404	
	c) zaplat <i>imp.</i>		286	s vodou – <i>mapa s. 405</i>	406
	<i>bud' imp., sed' imp.</i>			<i>s matkou</i>	
<i>Metateze souhlásek</i>		374	287	a) s autem – <i>mapa s. 407</i>	406
261	a) habr – <i>mapa s. 377</i>	375		b) se sestrou	
	b) kopřiva		288	a) v autě – <i>mapa s. 409</i>	408
	<i>erteple, pokrvadlo</i>			b) k matce	
262	a) povřísko – <i>mapa s. 377</i>	375		<i>k vodě, k autu</i>	
	b) příkop				
263	jeřáb – <i>mapa s. 379</i>	376			
264	hedvábný – <i>mapa s. 381</i>	378			
	<i>jetel</i>				

289	a) s holí – mapa s. 409	408	315	a) Horažďovice – mapa s. 439	438
	b) k holiči pět hodin			b) sousedovi dat. sg. lavice	
290	a) už mám – mapa s. 411	410	316	a) dvě – mapa s. 439	438
	b) kus masa			b) květ	
291	a) už vím – mapa s. 411	410		c) větev	
	b) pes a kočka		317	a) světlo – mapa s. 441	440
292	a) shnít – mapa s. 413	412		b) světadlo	
	b) shora shánět, shodit			c) hvězda	
293	a) shoří – mapa s. 413	414	Záměna retnic		440
	b) na shledanou zhlavík (plužních koleček)		318	a) pavouk – mapa s. 441	440
294	otevřít – mapa s. 415	414		b) pavuza	
295	a) sebrat – mapa s. 415	416	319	a) vřed – mapa s. 443	442
	b) sešit sežrat, je / máme semleto			b) povřísl vřes, vrstevník, vřetenice	
Progressivní asimilace		416	320	a) skýva – mapa s. 443	442
296	květ, kvítí, kvočna – mapa s. 417	418		b) bidýlko houžev u plužních koleček, vuřt	
297	potvora, tvůj – mapa s. 417	418	321	mravenec – mapa s. 445	444
298	svině, světlo, svora, svlak – mapa s. 419	420	322	a) couvá – mapa s. 445	444
299	švagr, švec, švidratý – mapa s. 421	420		b) ovar bubec	
300	chvíle, chvojí – mapa s. 421	420	Vývoj předložek		446
Disimilace a splývání zubnic		422	323	v boudě, v pátek – mapa s. 447	446
301	a) bez zubů – mapa s. 423	422		v lese, v rybníku; v domě, v kuchyni; v hubě; v chlévě; ve vodě	
	b) babičce		324	(k) doktorovi, (s) máslem – mapa s. 447	448
302	a) proč ženeš – mapa s. 423	422	Další souhláskové změny		448
	b) pros za nás přes řeku		Změna tl > kl, rl > dl		448
303	a) sedte imp. – mapa s. 425	424	325	a) tlustý – mapa s. 449	448
	b) zaplaťte imp.			b) Karla gen. sg. tlačit, stloukat (máslo)	
	c) buďte imp. spad dolů, hrabat seno		Změna bn > mn > m		450
Souhláskové skupiny nn, dn		424	326	a) rybník – mapa s. 449	450
304	kamenný – mapa s. 425	426		b) hrobník	
	Anna			c) Hromnice	
305	dřevěný – mapa s. 427	426	Změna d > r		451
	slaměný		327	a) hedvábný – mapa s. 453	451
306	a) žádný – mapa s. 427	428		b) dědeček	
	b) jednou ve dne			c) stodola	
307	všední – mapa s. 431	428	Změna ct > st		451
	zedník		328	(jede)náct – mapa s. 453	451
Vývoj bilabiálního w		429	Změna nsk, lsk > nck, lck		452
308	a) zrovna – mapa s. 431	430	329	a) panský – mapa s. 455	452
	b) otevřít			b) selský loňský	
	c) krev šikovný; slavný, pevný; dřívko; za vsí, ve všem; za vraty, do vlaku; (pět) krav, mrkev, chlív, nemluv		Změny skupení žšť		452
309	a) povídat – mapa s. 433	430	330	mužští – mapa s. 455	452
	b) bouda		Změna š > č		454
310	a) kráva – mapa s. 433	432	331	a) menší – mapa s. 457	454
	b) na hlavu			b) lepší	
311	a) pivovar – mapa s. 435	432	332	a) polštář – mapa s. 459	456
	b) spravovat vepřové maso			b) šnek	
312	a) děvče – mapa s. 435	434	Změna chk > fk		456
	b) nevěsta švec (nepř. pády)		333	a) lehký – mapa s. 459	456
313	a) všechno, všude – mapa s. 437	436		b) vlhko	
	b) chvojí		SYNTAX		458
314	a) rukavice – mapa s. 437	436	334	Slučovací poměr – mapa s. 461	460
	b) Novákovi nom. pl. střevíc, jalovice			a) s odstínem přidružení: aj..	
				b) prostě slučovací: i	

335	Odporovací poměr: <i>než, jak...</i> – mapa s. 461	462	380	vedle – mapa s. 523	524
336	Typ <i>tady</i> roste <i>než křoví</i> – mapa s. 461	463	381	stranou – mapa s. 525	524
337	Vylučovací poměr: <i>bud' – nebo...</i> – mapa s. 465	464	382	domů – mapa s. 525	526
338	Vylučovací poměr: <i>jinak, nebo...</i> – mapa s. 465	466	383	vzadu – mapa s. 527	528
339	Stupňovací poměr: <i>natož...</i> – mapa s. 467	466		Adverbia času	530
340	Podmínkové věty reálné: <i>–li</i> – mapa s. 469	470	384	kdy – mapa s. 529	530
341	Závislé zjišťovací otázky: <i>jestli, či...</i> – mapa s. 469	471	385	brzo – mapa s. 531	532
342	Přípustkové věty: <i>i když...</i> – mapa s. 473	472	386	pozdě – mapa s. 533	534
343	Podmínkově přípustkové věty: <i>i kdyby...</i> – mapa s. 473	474	387	potom – mapa s. 533	534
344	Příčinné věty: <i>protože...</i> – mapa s. 477	475	388	nyní – mapa s. 537	535
345	Účelové věty: <i>aby...</i> – mapa s. 477	475	389	dnes – mapa s. 537	536
346	Podmínkové věty ireálné – mapa s. 479	476	390	teprve – mapa s. 539	538
	a) věty s <i>kdyby ne</i>		391	vloni – mapa s. 541	540
	b) věty s <i>by – by</i>		392	předevčírem – mapa s. 543	542
347	Slovosled <i>třeba bylo</i> – mapa s. 479	478	393	pozítří – mapa s. 545	544
348	Infinitiv zřetelový: <i>mrznout nemrzne</i> – mapa s. 479	478	394	kvečeru – mapa s. 547	546
349	Částice výzvolné: <i>ať, nech...</i> – mapa s. 481	480		Adverbia způsobu	549
350	Konstrukce <i>šel k pekaři</i> – mapa s. 481	480	395	jak – mapa s. 551	549
351	Konstrukce <i>šlo nás jich tam pět</i> – mapa s. 481	482	396	nějak – mapa s. 551	550
352	Částice tázací: <i>co, copak...</i> – mapa s. 483	482	397	velmi – mapa s. 553	552
353	Částice navazovací: <i>tož, tak...</i> – mapa s. 483	484	398	raději – mapa s. 555	552
354	Částice citové: <i>vždyť, však...</i> – mapa s. 485	484	399	slabě – mapa s. 555	554
355	Porušení shody: <i>naši dědeček zemřeli</i> – mapa s. 489	486	400	snadněji – mapa s. 557	556
	vy byste to neuměli?		401	pěšky – mapa s. 559	558
356	Porušení shody: <i>chasa měli starost</i> – mapa s. 489	487	402	spolu – mapa s. 559	560
357	Substantivní doplněk: <i>umřel jako chudák</i> – mapa s. 489	487	403	dokořán – mapa s. 561	560
358	Vazba <i>není vám hanba?</i> – mapa s. 491	488	404	naschvál – mapa s. 561	562
	<i>není vám smutno?</i>		405	také – mapa s. 565	563
359	Vazba a) <i>co je vám po tom?</i> – mapa s. 491	490	406	jenom – mapa s. 565	564
	b) <i>bolí ho hlava</i>		407	asi – mapa s. 567	564
360	Konstrukce <i>co je to za člověka?</i> – mapa s. 493	490	408	sotva – mapa s. 567	566
361	Konstrukce <i>co máš ruce?</i> – mapa s. 493	492	409	chtě nechtě – mapa s. 569	568
362	Konstrukce <i>je mu Josef</i> – mapa s. 495	492	410	postfixy u tázacích výrazů – mapa s. 569	570
363	Konstrukce <i>je mu šedesát let</i> – mapa s. 495	494	411	postfixy u adverbií a) – mapa s. 571	572
364	Srovnání ve smyslu shody: <i>je starý jako já</i> – mapa s. 497	496		postfixy u adverbií b) – mapa s. 573	572
	<i>utíká zajícem</i>			DOPLŇKOVÝ VÝZKUM MĚSTSKÉ SÍTĚ	574
365	Srovnání ve frazeologizovaných spojeních: <i>má ruce jako led</i> – mapa s. 497	496	412	rohový dům – mapa s. 577	576
366	Srovnání ve smyslu rozdílnosti: <i>je starší než já</i> – mapa s. 499	498	413	biograf – mapa s. 577	576
367	Genitiv po <i>nebýt</i> : <i>nebylo kabátu</i> – mapa s. 501	500	414	tramvaj – mapa s. 579	578
	Genitiv partitivní: <i>(na)koupil soli</i>		415	učnice – mapa s. 579	578
368	Genitiv po jiných slovesech a) <i>neměli kabátu</i> – mapa s. 501	502		<i>učeň</i>	
	b) <i>neviděli jste naší Mařenky?</i>		416	klepadlo – mapa s. 581	580
369	Přízvuk a melodie – mapa s. 503	502	417	klepačka – mapa s. 581	580
	ADVERBIA	504	418	dvojité žebřík – mapa s. 583	582
	Adverbia místa	505	419	otoman – mapa s. 583	582
370	kam – mapa s. 507	505	420	ramínko – mapa s. 585	584
	<i>kde</i>		421	šála – mapa s. 585	584
371	tam – mapa s. 507	506	422	rádiovka – mapa s. 587	584
372	kudy – mapa s. 509	508	423	mycí stůl – mapa s. 587	586
373	sem – mapa s. 511	510	424	škrabka na brambory – mapa s. 589	586
374	zde – mapa s. 513	512	425	vál – mapa s. 589	588
375	všude – mapa s. 515	514		<i>válek</i>	
376	nahoře – mapa s. 517	516	426	z domova – mapa s. 591	588
377	nahoru – mapa s. 517	518	427	hostinský – mapa s. 591	588
378	dole – mapa s. 519	520	428	hájovna – mapa s. 593	590
379	dolů – mapa s. 521	522	429	napínáček – mapa s. 593	590
			430	sklenice – mapa s. 594	592
			431	huspenina – mapa s. 594	592
			432	šťouchat – mapa s. 595	596
			433	krouhat zelí – mapa s. 595	596
			434	rozcuchaný – mapa s. 597	598
			435	dostaveníčko – mapa s. 597	598

436	flám – <i>mapa s. 599</i>	600	444	školník – <i>mapa s. 607</i>	606
	<i>flámovat</i>		445	sestra – <i>mapa s. 607</i>	606
437	spinkat – <i>mapa s. 599</i>	600	446	hezká dívka – <i>mapa s. 609</i>	608
438	dílek čokolády – <i>mapa s. 601</i>	600	447	hezký, správný kluk – <i>mapa s. 609</i>	608
439	žvýkačka – <i>mapa s. 601</i>	602		SVAZKY IZOGLOS V NÁŘEČÍCH	608
440	desetihaléř – <i>mapa s. 603</i>	602		Svazky izoglos v nářečích v Čechách	612
441	koruna – <i>mapa s. 603</i>	604		Svazky izoglos v nářečích na Moravě a ve Slezsku	623
442	pětikoruna – <i>mapa s. 605</i>	604		Mapy 448–462	637
443	čeština – <i>mapa s. 605</i>	604			652
Zkratky					654
	Značky a symboly				655
	Značky autorů a exploračtorů				656
Literatura					658
Zusammenfassung					660
Summary					662
Rejstřík					

flám – *mapa s. 599* 600
flámovat
 spinkat – *mapa s. 599* 600
 dílek čokolády – *mapa s. 601* 600
 žvýkačka – *mapa s. 601* 602
 desetihaléř – *mapa s. 603* 602
 koruna – *mapa s. 603* 604
 pětikoruna – *mapa s. 605* 604
 čeština – *mapa s. 605* 604

Zkratky
 Značky a symboly 654
 Značky autorů a exploračtorů 655

Literatura 656
Zusammenfassung 658
Summary 660
Rejstřík 662

Důl je založeno na výsledcích rozsáhlého výzkumu konaného na území českého národního jazyka podle jazykové výzkumné programy, který zahrnoval všechny jazykové roviny. Vlastní terénní výzkum prováděli ve vybraných obcích zvlášť vyskolení specialisté. Touto a kol se podařilo zachytit sněh na těch nářečích v jejich podstatě a vlivy. Mají však, který atlas přináší, má tedy už i historickou hodnotu.

Atlas je založen na výsledcích příjímání v letech 1964–1971 v 420 venkovských lokalitách a v letech 1973–1976 v 57 městech.

Ve venkovských lokalitách byli informátoři zpravidla příslušníci starší generace zemědělského obyvatelstva (60–75 let) a ruralit, tj. generace, která se narodila a vyrůstala ještě před první světovou válkou. Zachycené data představuje v daných lokalitách nejstarší existující stav termínu dialektu.

Starší generace byla zkoumána i ve městech, její představitelé byli však voleni z tradičního prostředí městečka, tedy především z vrstvy řemeslnické a dělnické, bylo zachyceno bohužel městské mluvy. Kromě je – za rozdíl od mluvy ve venkovských obcích – nivelaovanější. V protikladu k ní stojí mluva ústní generace mladší, resp. převážně 14–15letými žáky nejvyšších tříd základních škol, kteří se ve zkoumaných městech narodili a vyrůstali. Nově doctírné oblasti pohraničí jsou v atlasu reprezentovány její mluvy, a to pouze mluvou mladé generace, která už rovněž ve známějších lokalitách vyrůstala a její mluva dříve představuje relativně ustálený nastupující etátní standard.

12. Sítí měst a venkovských bodů (viz mapu I na s. 17) zahrnuje jednak síť venkovských obcí, jednak síť měst. Obě se prolínají a jsou na mapách graficky odlišeny, aby bylo možné dále konkrétně porovnávat údaje z měst se venkovskými daty a jsou zakresleny do obecního podkladového mapy).

Do sítě venkovských bodů byly vybrány staré venkovské obce založené ve středověku, nepřítí velké a ležící podél možno stranou hlavních komunikací. Do výzkumu bylo zahrnuto celkem 420 venkovských obcí v oblasti tradičního osídlení (tj. toho 223 v Čechách a 197 na Moravě a ve Slezsku). Součástí této sítě je i 5 obcí ležících v dnešním Polsku, a to 2 obce ze starého českého osídlení v Kládsku a 3 obce bývalého opavského Slezska. Z měst celkového území tvoří 107 obcí rozložených po celém jazykovém území tzv. opěrnou (síťkou) síť, v níž se konal výzkum s opěrným dotazníkem (3.3.). Ostatní body – včetně bodů sítě opěrné – tvoří tzv. základní (podkladová) síť. Do svého rámce atlasu byl kromě toho pojat i výzkum nářečí vybraných starších českých kolonizací v Polsku, bývalé Jugoslávii a v Rumunsku; tento materiál se uvádí v komentářích (v oddíle 5).

Obce venkovské sítě se označují třímístnými čísly, v nichž první číslice znamená příslušnost k jedné z osmi oblastí (1. severovýchodočeská, 2. střežčeská, 3. západočeská, 4. jihomočeská, 5. českomoravská, 6. středomoravská, 7. východomoravská, 8. slezská), další dvojčíslí pak určuje pořadí obcí v zeměpisném sledu uvážených oblastí. Seznam těchto obcí podle číselného označení bodů sítě viz 2.1.

Sítí měst byla volena tak, aby vybraná místa přibližně nenasledovala kompaktnost nářečních oblastí a přitom aby pokrývala vcelku rovnoměrně celé území národního jazyka. Většinou městské sítě tvoří města střední velikosti, jsou i tam omezenější, že zcela záměrně nebyla zahrnována průmyslová střediska s nadměrnou migrací jak v rámci domácího obyvatelstva (Kladsko, Karviná, Zlín) a že byla zase naopak zahrnována i všechna bývalá krajská města, včetně hlavního města Prahy. Významnou složku sítě představují města v pohraničí, kam přicházelo po r. 1945 obyvatelstvo z různých míst ve vnitrozemí.